

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทของโลกที่เปลี่ยนไป

พาณีน นิลสวัสดิ์

รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาดไทย

ปรากฏการณ์ **Brexit** ที่เกิดขึ้น มาจนกระทั่งถึงการชนะการเลือกตั้งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ภายใต้สโลแกน **“American First”** การถอนตัวออกจาก **TPP (Trans Pacific Partnership)** ของสหรัฐฯ และล่าสุดคือการที่นางเลอ เพง ผู้นำवादที่ชุนโยบายถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปและการไม่รับเอาผู้อพยพเข้าประเทศ ได้คะแนนนิยมเป็นอันดับสองในการเลือกตั้งประธานาธิบดีของฝรั่งเศสรอบแรกเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2560 ที่ผ่านมานั้น เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้มาถึงจุดที่เปลี่ยนแปลงแล้ว

หลังสงครามโลกครั้งที่สองแนวคิดหลักของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือ การสร้างความร่วมมือระหว่างกันแบบพหุภาคี (**Multilateralism**) ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือด้านสังคม องค์กรหรือสถาบันของความร่วมมือระหว่างประเทศเกิดขึ้นมากมาย อาทิเช่น องค์กรสหประชาชาติ สหภาพยุโรป กองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งอาเซียนเองก็ก่อกำเนิดภายใต้แนวความคิดดังกล่าว เป็นต้น ปรากฏการณ์ของโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ยิ่งส่งเสริมให้แนวความคิดของการร่วมมือแบบพหุภาคี การค้าเสรีและการเปิดพรมแดนขยายออกไปทั่วทุกระดับทั้งในส่วนของความร่วมมือระหว่างรัฐต่อรัฐและความร่วมมือในระดับของเอกชนต่อเอกชน

อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ กติกาและ องค์กรหรือสถาบัน ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการชี้นำมาจากชาติตะวันตกทั้งสิ้น มหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ เป็นผู้สอดส่องและควบคุมให้ทุกประเทศดำเนินงานอยู่ในกรอบและกติกาเหล่านั้น ส่วนประเทศอื่นๆ ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกรอบกติกาและองค์กรดังกล่าวอย่างเต็มที่ ไม่เว้นแม้กระทั่งจีน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในมหาอำนาจของโลก ก็ต้องปรับทั้งนโยบายภายในและนโยบายต่อภายนอกเพื่อให้สามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งสถาบันที่เกิดขึ้นได้ เห็นได้ชัดในกรณีที่จีนขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรการค้าโลก (**WTO**) จีนต้องมีการปรับทั้งนโยบายการค้า นโยบาย

ภาษี การเปิดตลาด พร้อมทั้งยอมรับในกฎระเบียบและข้อปฏิบัติที่องค์กรตั้งขึ้นⁱ กระบวนการเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาถึง 15 ปี นับแต่วันที่จีนขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกแกตต์ (GATT) ในปี 1986 (ซึ่งภายหลังได้พัฒนามาเป็นองค์การการค้าโลก (WTO) ในปี 1995) เพื่อให้ประเทศมีหลักเกณฑ์เป็นที่ยอมรับของบรรดาประเทศสมาชิก จนในที่สุดจีนสามารถเข้าเป็นสมาชิก WTO เป็นผลสำเร็จในปี 2001

แต่ทว่าเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นทั้งในสหรัฐฯและยุโรปตะวันตกดังที่เกริ่นไว้ตอนต้น เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าแนวความคิดของการร่วมมือแบบพหุภาคี (Multilateralism) ไม่ใช่สิ่งที่มหาอำนาจตะวันตกต้องการยึดถืออีกต่อไป สิ่งที่มาหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ กำลังทำคือ การแสดงออกซึ่งความไม่ศรัทธาต่อกระแสโลกาภิวัตน์ นโยบายปิดกั้นตัวเองโดยมุ่งเน้นการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศตนเองเป็นหลัก และการใช้นโยบายที่แข็งกร้าวในการแก้ไขปัญหาภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งสวนทางกับประเทศอย่างจีน อินเดีย ญี่ปุ่น ที่ยังคงเคารพในหลักการของการค้าเสรี ความร่วมมือแบบพหุภาคี ความตกลงระหว่างประเทศ แนวนโยบายที่สวนทางกันนี้ทำให้จีนต้องออกมาเรียกร้องให้นานาประเทศ เคารพและยึดมั่นอยู่ในหลักการของโลกาภิวัตน์พร้อมร่วมกันทำงานภายใต้กรอบกติกาและระบบที่มีอยู่เพื่อปฏิรูปธรรมาภิบาลของโลกและสร้างความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียมกันในสังคมระหว่างประเทศ ดังที่ปรากฏในสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ของจีนในการประชุม World Economic Forum ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเดือนมกราคม 2017 ที่ผ่านมานี้ⁱⁱ

การเลือกตั้งประธานาธิบดีของฝรั่งเศสรอบตัดสินที่จะจัดขึ้นต้นเดือนพฤษภาคม และการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีนีของประเทศเยอรมันี่ที่จะเกิดขึ้นในเดือนกันยายนนี้ ทั้งสองประเทศต่างก็มีผู้สมัครที่สนับสนุนนโยบายถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปและไม่เปิดรับผู้อพยพเข้าประเทศอีกต่อไป ซึ่งหากผู้สมัครของทั้งสองประเทศที่สนับสนุนนโยบายดังกล่าวชนะการเลือกตั้ง นั่นก็หมายความว่า เหล่ามหาอำนาจต่างพร้อมใจกันหันขวาและไม่ศรัทธาต่อหลักของโลกาภิวัตน์อีกต่อไป โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถึงจุดพลิกกลับจากการสร้างความร่วมมือมาสู่การปิดกั้นและถอนตัวออกจากข้อผูกพันที่เคยมีมาอย่างแท้จริง ประเทศไทยต้องเร่งวางยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อตั้งรับกับเกมส์การเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปให้ดี

Keyword: ประธานาธิบดีทรัมป์ ความร่วมมือพหุภาคี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

โลกาภิวัตน์

i
ชนัญนิษฐา ลามาวิไล. **จีนกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกWTO** รายงานUSTR ปี 2550. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ: 2551, 4-70.

ii
Anbound, "Trump and China 2017: How should ASEAN Respond?," **The Independent** (5 March 2017) สืบค้นจาก <http://www.theindependent.sg/trump-and-china-in-2017-how-should-asean-respond/>